

บทที่ 1

บทนำ

แนวปะการังเป็นระบบนิเวศที่มีความสำคัญ เป็นแหล่งอนุบาลตัวอ่อน แหล่งหาอาหาร ที่หลบภัย และที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเลนานาชนิดทั้งชนิดที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ และชนิดที่มีคุณค่าต่อระบบนิเวศ รวมถึงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดผู้คนจำนวนมากให้เข้ามาสนใจ และเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาย่อมมีผลกระทบต่อระบบนิเวศที่ถูกใช้ประโยชน์ การศึกษาเกี่ยวกับระบบนิเวศปะการังจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีการทำในหลายๆ ส่วนของประเทศไทย

การศึกษาปลาในแนวปะการังทำให้ทราบถึงชนิดของปลา สภาพแวดล้อมที่ปลาอาศัยอยู่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปลาแต่ละชนิดหรือกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ เพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรปลานั้นอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน การศึกษาเกี่ยวกับปลาในแนวปะการังของประเทศไทยได้ทำการศึกษามานานหลายปีในหลากหลายสถานที่ ซึ่งส่วนมากเป็นการศึกษาตามเกาะแก่งต่างๆ ในทะเล และพบความแตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างปลาในแนวปะการังทางฝั่งอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของน้ำทะเลทางฝั่งอันดามันจะมีความเค็ม และความใสของน้ำมากกว่าทางฝั่งอ่าวไทย ซึ่งส่งผลให้ปะการังสามารถเติบโตได้ดีกว่า ทำให้แนวปะการังมีความสมบูรณ์กว่าจึงมีสัตว์นานาชนิดมาอาศัยอยู่มากกว่า

ในการสำรวจปลาในแนวปะการังโดยการวางแนวสำรวจได้น้ำ การจำแนกชนิดปลาด้วยสายตา (Visual Census Technique) ถือเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากต้องทราบถึงรูปร่างลักษณะภายนอกและสีสันทันโดยรวมของปลาแต่ละชนิดแต่ละกลุ่ม ปลาหลายกลุ่มจะมีลักษณะที่แปลกจำเพาะทำให้ง่ายต่อการจำแนก แต่ก็มีบางชนิดที่มีการพรางตัวให้เหมือนกับปลาชนิดอื่นเพื่อป้องกันตัวทำให้ยากต่อการจำแนก นอกจากนี้ ปลาหลายกลุ่มจะมีลักษณะภายนอกที่เปลี่ยนแปลงตามเพศหรืออายุ หรือมีพฤติกรรมการเปลี่ยนเพศ ซึ่งก็เป็นปัญหาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในการจำแนกชนิดปลาได้น้ำเช่นกัน ทำให้ผู้สำรวจต้องมีประสบการณ์ในการทำงานมากพอจึงจะสามารถสำรวจได้

ตำนานแห่งการก่อเกิดแนวปะการังหาดเจ้าหลาว

มีเรื่องเล่าขานสืบต่อกันมาว่า ในสมัยที่ทรัพยากรธรรมชาติยังอุดมสมบูรณ์ ไม่ปลากระเบนทองขนาดใหญ่ตัวหนึ่งเข้ามาหากินในอ่าวคุ้งกระเบน เมื่อสองตายายคู่หนึ่งออกมาหาปลา และพบเข้าจึงต้องการจับปลากระเบนทองตัวนั้นให้ได้ ทั้งคู่พยายามไล่จับปลากระเบนทองตัวนั้นแต่จนแล้วจนรอด ปลากระเบนทองก็สามารถหนีจากอ่าวออกสู่ทะเล สองตายายไม่ละความพยายาม จึงพุ่งหลาวออกไปสามอันหวังจะได้ปลากระเบนทองตัวนั้นมาครอบครอง หลาวทั้งสาม

พุ่งไปปักอยู่กลางทะเล ต่อมาได้กลายเป็นกลุ่มปะการัง 3 กลุ่ม ซึ่งชาวบ้านเรียกว่ากลุ่มปะการังหิน
 อ้ายหลาว ชายหาดบริเวณนั้นจึงเรียกว่าหาดอ้ายหลาว และเพี้ยนมาเป็นหาดเจ้าหลาวในปัจจุบัน
กลุ่มปะการังหินอ้ายหลาว

ปะการังบริเวณหาดเจ้าหลาวมีลักษณะเป็นกลุ่มปะการังแบบหย่อม (Fringing reef) อยู่
 ไกลออกไปจากชายหาดทางด้านทิศใต้ ซึ่งติดต่อกับอ่าวไทย ครอบคลุมพื้นที่มากกว่า 14 ตาราง
 กิโลเมตร ทางทิศเหนือของหาดติดต่อกับเทือกเขาอัมพวา ด้านตะวันออกติดต่อกับปากแม่น้ำแฉม
 หนู ส่วนทางด้านตะวันตกติดต่อกับแหลมเสด็จ และอ่าวคู้กระเบน ในอดีตชาวบ้านได้ใช้
 ประโยชน์จากปะการังด้วยการเก็บขึ้นมาเผาเพื่อทำปูนขาวจำนวนมาก ทำให้สันนิษฐานว่าใน
 สมัยก่อนปะการังในบริเวณนี้น่าจะมีความสมบูรณ์ดีถึงดีมาก ในปัจจุบันนี้กลุ่มปะการังบริเวณ
 หาดเจ้าหลาวอยู่ในความดูแลของสมาคมอนุรักษ์พิทักษ์เจ้าหลาว ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของ
 ชาวบ้านบริเวณหาดเจ้าหลาว ประมาณ 70 คน ที่เข้ารับการอบรมหลักสูตรมัคคุเทศก์ท้องถิ่นจาก
 สถาบันราชภัฏรำไพพรรณีในปี พ.ศ. 2537 และได้รับการอนุมัติจากกรมส่งเสริมคุณภาพ
 สิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ให้เป็นองค์กรเอกชนด้านการ
 คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลำดับที่ 96 เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2541 โดย
 มีภารกิจหลักในการส่งเสริมเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับชาวบ้านบริเวณหาดเจ้าหลาว นักเรียน
 นักศึกษา และบุคคลทั่วไปให้รู้จักคุณค่า การสงวน การดูแลรักษา การใช้ประโยชน์จากกลุ่มปะกา
 รังบริเวณหาดเจ้าหลาว ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางทะเลในบริเวณนี้

จากการที่แนวปะการังเป็นระบบนิเวศที่มีความสำคัญ และระบบนิเวศปะการังบริเวณหาด
 เจ้าหลาวกำลังถูกคุกคามจากการประชาสัมพันธ์ให้คนมาท่องเที่ยวมากขึ้นของจังหวัดจันทบุรี
 โดยเฉพาะการนั่งเรือท่องเที่ยวชมปะการัง อีกทั้งบริเวณโดยรอบคืออ่าวคู้กระเบนและชายหาด
 แหลมเสด็จยังเป็นที่ยิยมในการมาท่องเที่ยวพักผ่อน รวมถึงมีกิจกรรมการเล่นน้ำตามชายหาดและ
 รีสอร์ทที่ตั้งเรียงรายตลอดแนวชายหาดเจ้าหลาว (รูปที่ 1.1) นอกจากนี้ อีกประการหนึ่งกลุ่ม
 ปะการังนี้ยังตั้งอยู่ใกล้กับปากแม่น้ำแฉมหนู ทำให้ได้รับอิทธิพลจากแผ่นดิน การขาดความแน่นชัด
 ในการวางแผนการจัดการพื้นที่จากหน่วยงานที่รับผิดชอบ รวมทั้งการที่ยังไม่เคยมีการศึกษา
 เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในกลุ่มปะการังนี้มาก่อน มีแต่เพียงการศึกษาสภาพทั่วไป
 ของกลุ่มปะการังไว้เท่านั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตต่างๆ เช่น ปลา เพื่อให้
 ทราบถึงชนิดของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ที่มาอาศัยอยู่ เพื่อใช้วางแผนการจัดการการท่องเที่ยวที่ถูกต้อง
 ต่อไปในอนาคต

รูปที่ 1.1 รีสอร์ทที่ตั้งเรียงรายตลอดชายหาดเจ้าหลาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบของประชาคมปลาในบริเวณกลุ่มปะการังหาดเจ้าหลาว จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประชาคมปลาและระบบนิเวศปะการัง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการประเมินความสมบูรณ์ของระบบนิเวศบริเวณหาดเจ้าหลาว
2. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรปลาและปะการังในบริเวณหาดเจ้าหลาว จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศปะการังในบริเวณนี้ในอนาคต
4. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต